Din ve Hayat

TDV-İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9595
YIL: 14 SAYI: 43 Yaz 2021/1442

Dosya Konusu: **Ev**

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSTANBUL ŞUBESİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ VE YAYIN YÖNETMENİ (SORUMLU)
Prof. Dr. Mehmet Emin MAŞALI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ ve YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Halime YILDIZ

EDİTÖR
Fulya İbanoğlu
fulyaibanoglu@gmail.com

YAYIN KURULU
Dr. Aliye ÖTEN
Büşra Nur GÜLER
F. Hilâl FERŞATOĞLU
Mehmet YÜKSEL
Muhammet Gündoğdu
Dr. Şeyma KÖMÜRCÜOĞLU
Şule DÜNDAR

TASHİH
F. Hilâl FERŞATOĞLU

MALİ İŞLER SORUMLUSU
M. Fatih SÖNMEZ
TDV İstanbul Şubesi

GÖRSEL TASARIM
Fotografika

KAPAK RESMİ
Hoca Ali Rıza'nın 1902 tarihli "Değirmendere'den Görünüş" isimli tablosu. Ankara Milli Kütüphane Koleksiyonu. (Kaynak: *İstanbul'un Ressamı Hoca Ali Rıza-II*, haz. Ömer Faruk Şerifoğlu, İstanbul: TOKİ, 2018, s. 962.)

GRAFİK UYGULAMA
ademsenel.com

Basım Tarihi: **Temmuz 2021**

WEB
istanbulmuftulugu.gov.tr

YAYIN TÜRÜ
Yerel-Süreli

BASIM YERİ ve TARİHİ
TDV Yay. Matbaası
Serhat Mah. 1256. Sokak No: 11
Ostim-Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0312 354 91 31

İDARE YERİ
İstanbul Müftülüğü Ek Binası
Molla Fenari Mah. Vezirhan Cad.
Çemberlitaş-Fatih/İSTANBUL
0212 526 16 80

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Ücretsizdir.

Bu sayıda...

4 Şerefü'l-Mekân Bi'l-Mekîn: Saâdet Hânesi
Prof. Dr. Gülgûn UYAR

6 Kur'an-ı Kerim'de Beyt Kavramı
Dr. Öğr. Üyesi Sema ÇELEM

10 Ayetlerin İnşa Ettiği Yuva
Fatma BAYRAM

14 Hz. Peygamber'in Sünnetinde İdeal Ev ve Temel Vasıfları
Doç. Dr. Nevzat AYDIN

19 İslâm Hukuku Perspektifinden Ev
Dr. Bilâl ESEN

23 Prof. Dr. Mustafa Uzun ile Eskinin "Mektep" Evlerine Dair Söyleştik

31 Tasavvuf Düşüncesinde Ev
Prof. Dr. Ahmet ÖGKE

35 İslâm Ahlâk Felsefesinde et-Tedbîru'l-Menzil / Ev İdaresi Kavramı
Doç. Dr. Hasan OCAK

41 Doğduğun Ev Kaderinse Bil ki "Kaderin Üzerinde Bir Kader Vardır"
Doç. Dr. Gülüşan GÖCEN

Kur'an-ı Kerim'de Beyt Kavramı

Dr. Öğr. Üyesi Sema ÇELEM
Hacı Bayram Veli Üniversitesi / İlâhiyat Fakültesi

Ev insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. Barınma, yeme-içme, üreme, çoğalma, dinlenme, sohbet, ibadet gibi pek çok fiilin gerçekleştiği, aile içi paylaşımların yapıldığı, saygı ve sevgi temelli duyguların geliştiği temel ortam evlerimizdir.

Kur'an-ı Kerim'de geçen *beyt*, *dâr* ve *mesken* kelimeleri "ev" anlamına gelmektedir. Bunlardan en çok kullanılan *beyt* kelimesidir. Kur'an'da *byt* kökünden isim ve fiil formunda yetmiş üç kelime vardır. Kelimenin fiil formu olan *bâte* "gecelemek",[1] *beyyete* "bir işi gece vakti düzenlemek" anlamındadır.[2] Zarf olarak gelen *beyât* kelimesi ise "gece" demektir.[3]

Kur'an'da isim olarak geçen *beyt* kavramı, Beytullah/Allah'ın evi olarak Kâbe ve mescitler için, barınma/geceleme yeri ve yurt anlamında insanlar için kullanılmaktadır. Hayvanlar içinse yuva anlamı taşımaktadır. Bu mânâda arılar[4] ve örümcekler[5] için kullanılmıştır.

Beyt (ev) kelimesi "Allah'ın evi" anlamında on beş yerde geçmektedir. Bu ayetlerde yeryüzünde yapılan ilk evin Kâbe olduğu ifade edilmekte ama kim tarafından yapıldığına dair bir bilgi verilmemektedir: "*İnsanlar için yapılmış olan ilk ev, âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke'deki evdir.*"[6] Tefsir kaynaklarında Hz. Âdem yeryüzüne gönderilirken onunla birlikte gökten indirildiğine ya da Hz. Âdem tarafından yapıldığına dair bilgiler yer almakta,[7] zaman içinde yıkıldığı ve sadece temellerinin kaldığı anlaşılmaktadır. Kâbe Allah'ın emriyle Hz. İbrahim ve Hz. İsmail tarafından yeniden yapılmıştır: "*İbrahim İsmail'le birlikte o evin (Kâbe'nin) temellerini yükseltiyordu: "Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin.*"[8] Bu iki peygamber Allah tarafından onu temiz tutmakla emrolunmuşlardır. Kâbe'ye yönelen kimse saygısızlık etmeyecek, Kâbe de Allah'ı ananlar, tavaf, rükû ve secde edenler için temiz tutulacaktır.[9] Kâbe insanlık tarihinde yapılan ilk mabed olarak çok verimsiz, kuru bir vadide[10] yapılmış olmasına rağmen günümüze kadar insanların hiç bıkmadan tekrar tekrar ziyaret ettikleri ve girenin güvende hissettiği[11] bir yer olma özelliğini korumuştur.

Kâbe'yi ziyaret, Hz. İbrahim zamanından putperestliğin yayılışına kadar tevhid esaslarına uygun olarak sürdürülmüştür. Mekkeliler Kâbe'yi kutsal olduğunu kabul ederek tavaf ederler, putlarını Kâbe'nin içine ve çevresine yerleştirirlerdi. Bu müşrik topluluğun ibadet adına yaptıkları şeyler oyun ve eğlence havasındaydı.[12] Tavafı çıplak yaparlar, bu esnada ellerini çırpıp ıslık çalarlardı.[13] Mekke müşrikleri Kâbe'yi ve etrafını putlarla doldurmalarına rağmen hiçbir zaman onu bu putlara nispet etmemişler, daima Beytullah olarak görmüşlerdir.[14] Kâbe'nin kutsiyeti, cehaletin en karanlık günlerinde bile o kadar saygı uyandırıyordu ki, iki düşman karşı karşıya gelse onun içinde birbirlerine dokunmuyorlardı.[15]

Kâbe'nin bakım, onarım ve temizlik işleri, orayı ziyarete gelenlere su dağıtımı vb. hizmetler yüzyıllardan beri belli aileler tarafından icra edilen şerefli bir görevdi. Hicaz bölgesinde yaşayan kabilelerin dinî amaçla ziyaret ettikleri bu kutlu mekân aynı zamanda Mekke halkının ticarî gelir kaynağıydı. Mekkeliler güvenliğin olmadığı bölgelere sırf Kâbe'ye ev sahipliği yaptıkları için emniyetle girip çıkabilirlerdi.[16] Kur'an'ın nazil olmaya başlaması ve İslâm'ın

hızlıca yayılmasıyla müslümanlar Kâbe'de namaz kılıp dua etmek istemişler, müşriklerse diğer insanların dinlerinden dönecekleri kaygısıyla buna izin vermemişlerdi. Bu tutum Kur'an tarafından eleştirilmiş, Allah korkusu olmayan bu topluluğun Mescid'in hizmet ve yönetimine ehil olmadıkları ve azabı hak ettikleri bildirilmiştir.[17]

Tûr suresi 4. ayette yer alan *beyt-i ma'mûr* ifadesinin Kâbe yerine kullanıldığı rivayet edilmekle birlikte[18] Hz. Peygamber'den nakledilen bir hadis-i şerife dayanarak farklı bir mekândan söz edildiğini söylemek mümkündür: *"Beyt-i Ma'mur yedinci kat semada melekler için inşa edilmiş, bir gelen kıyamete kadar bir daha gelmemek üzere her gün yetmiş bin meleğin ziyarette bulunduğu bir mabettir."*[19]

Kur'an'da beyt kelimesine eklenerek oluşturulmuş *ehl-i beyt* tabiri mühimdir. Ehl kelimesi "kendilerini bir soyun birleştirdiği kişiler" demektir. Buna göre *Ehl-i beyt* de "ev halkı" anlamına gelmektedir[20] ve Hz. İbrahim[21], Hz. Musa[22] ve Hz. Muhammed'in[23] aileleri için kullanılmıştır.

Ayetler üzerinden değerlendirildiğinde Kur'an'ın evlerimize pek çok anlam yüklediği görülmektedir. Ev insanlar için güvenlik mekânıdır. Her türlü tehlikeden korunmak için evine sığınan insana sadece ecelden kaçış mümkün değildir. *"Evlerinizde dahi olsaydınız, yine de haklarında ölüm yazılmış olanlar ölüp düşecekleri yere geleceklerdi."*[24] İddet veya şer'i bir cezanın çekileceği gözaltı mekânı da evlerdir.[25] Hicret ya da savaş için yola çıkılan mekân ev yani yurttur.[26] Bizden önce yaşamış topluluklardan geriye kalan sadece evleridir ve başlarına gelenden ibret almak için bıraktıkları kalıntıları gezmek önemlidir.[27]

Kur'an başkalarının evlerine habersiz girmemeyi ve girerken selâm vermeyi emreder: *"Ey iman edenler! Kendinizi tanıtıp izin almadan ve içinde oturanlara selâm vermeden kendi evlerinizden başka evlere girmeyin. Sizin için daha iyi olanı budur; umulur ki düşünüp anlarsınız."*[28]

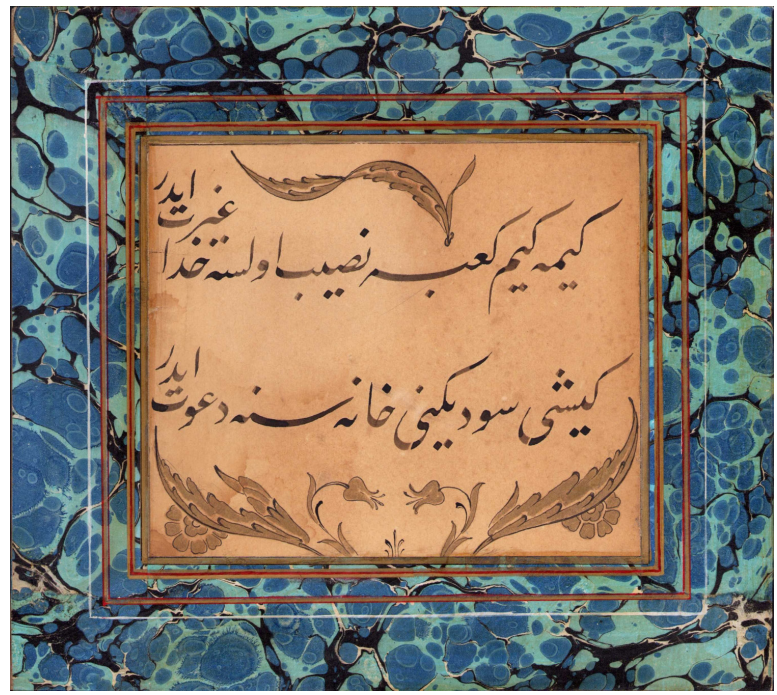

"Kime kim Kâbe nasib olsa Hüdâ gayret eder / Kişi sevdiğini hânesine davet eder" yazılı talik hat.
Kaynak: https://phebusmuzayede.com/19169-talik-beyit-kime-kim-kabe-nasib-olsa-huda-gayret-eder-kisi-sevdigini-hanesine-davet-eder-ebrulu-hattat-halim-ozyazici-terekesinden-12x15-cm-.html

Ev mahremiyetini önceleyen bu emir, ev halkına ait özel durumların alâkasız gözlerden korunmasını ve eve girip çıkanlar hakkında ortaya çıkabilecek yanlış anlaşılmaların önünü kesmeyi hedeflemektedir. Ayet Ensar'dan bir hanımın Resûlüllah'a (s.a.v.) gelerek "Ey Allah'ın Resulü! Ben evimde öyle bir durumdayım ki, o bulunduğum durumda beni kimsenin görmesini istemiyorum; fakat akrabalarımdan erkek olanlar sürekli ben o haldeyken içeri giriyorlar. Ben ise onların beni görmelerini istemediğim bir haldeyim, ne yapayım?" şeklindeki şikâyeti üzerine nazil olmuştur.[29] Benzer bir durum hakkında Hz. Peygamber'e "Annemizin evine girerken de izin isteyecek miyiz?" diye sorulmuş, Efendimiz *"Evet"* cevabını vermiştir. "Onun benden başka hizmet edeni yoktur, her girişimde izin mi isteyeyim?" şeklindeki ısrarlı sorulara karşılık *"Onu uygunsuz şekilde görmek ister misin?"* şeklinde yine bir soruyla mukabele de

bulunmuş, "Hayır" cevabı verilince *"Öyle ise izin isteyin!"* demiştir.[30] İçeri girmek için kapı önünde izin bekleyen kişinin kapıya gözlerini dikerek değil, yüzünü sağa veya sola çevirerek beklemesi gereklidir. Hz. Peygamber Ebu Said el-Hudri'yi *"Kapıyı tam karşına alarak bekleme!"* sözleriyle uyarmıştır.[31] Bununla birlikte *"Bir yere girmek için izin isteyen kişi, bu isteğini en çok üç defa tekrar etmeli, buna rağmen izin ifade eden bir karşılık alamazsa dönüp gitmelidir."* uyarısında bulunmuştur.[32]

Kişinin kendi mülkü olan evin içinde bile olsa, kendinden başkasına ait olan odalara habersiz ve selam vermeden girmesi de edep ve dindarlık açısından sakıncalıdır.[33] Ayrıca evdeki çocukların ve hizmetçilerin, diğer aile fertlerinin odalarına ve özel mekânlarına girip çıkarken dikkatli davranmaları gerekir. Bu durum Nûr Sûresi 58. ayetle açıklanmış, yetişkinlerin sabah namazından önce, öğle sıcağından ve yatsı namazından sonra dinlenmek için odalarında uygunsuz şekilde bulunabilecekleri göz önüne alınarak çocuklar ve evde çalışanlar izinsiz girme konusunda uyarılmıştır. Evde bulunan ergen gençler için de aynı durum geçerlidir: "*Sizden olan çocuklarınız erginlik çağına girdiklerinde, kendilerinden öncekiler (büyükleri) izin istedikleri gibi, onlar da izin istesinler. İşte Allah, ayetlerini size böyle açıklar. Allah her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.*"[34]

Sahibi olmadığımız evlere izinsiz girmek kadar onları gözetlemek de dinen yasaklanan davranışlardandır. Böyle bir durumla karşılaşan ev sahibi, bakan kimseye bir zarar verse hukukî olarak herhangi bir cezayı hak etmez. Çünkü bakmak, eve girmek gibi görülmüş ve hâneye tecavüz kapsamında ele alınmıştır. Hz. Peygamber *"Başkasının evinin içine bakmak ev sahibinden izin almadıkça helâl olmaz"*[35] buyurmuştur.

Hz. Ömer'den nakledilen bir olay evlerin sınırlarının yabancılar tarafından izinsiz olarak aşılmasının kabul edilemeyeceğini gözler önüne sermektedir. Halifelik döneminde zaman zaman geceleri Medine sokaklarında teftişe çıkan Hz. Ömer böyle bir gecede sokakları kolaçan ederken evlerden birinde bir adamın şarkı söylediğini duyar. Hemen evin duvarına tırmanır ve içeride gördüğü nahoş durum karşısında şöyle seslenir: "Ey Allah'ın düşmanı! O'nun yasakladığı bir şeyi işlediğin halde Allah'ın seni(n günahını) gizleyeceğini mi sandın?" Bunun üzerine içerideki adam, "Ve sen ey müminlerin emîri! Hakkımda (karar vermek için) acele etme! Ben bir konuda Allah'a karşı geldiysem, sen Allah'a üç konuda karşı geldin. Allah Teâlâ, *"Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın."* buyuruyor sen araştırdın. Allah, *"Evlere kapılarından girin."* buyuruyor, sen duvarıma tırmandın. Ve sen izin almadan evime girdin. Hâlbuki Allah, *"Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selâm vermeden girmeyin."* buyuruyor." Bu sözler üzerine Hz. Ömer, "Eğer seni affedersem sen de beni bir iyilikle karşılar mısın?" der. Adam, "Evet." diyerek onu affeder ve Hz. Ömer evden çıkar gider.[36]

Terkedilmiş ya da kimsenin yerleşmediği ancak içinde bize ait eşyanın bulunduğu oteller, abdesthaneler, dükkânlar gibi her isteyenin girip çıkmasına, oturup kalkmasına, alışveriş yapmasına açık bulunan yerlere girmek için yukarıdaki usule göre izin almak gerekli değildir:[37] "*İçinde kimsenin oturmadığı ve kendinize ait eşya bulunan evlere girmenizde sizin için bir sakınca yoktur. Allah açıkladığınızı da bilir, gizlediğinizi de*!"[38] Evlere izinsiz girmeyle ilgili bir durum da Nûr Sûresi 61. ayette karşımıza çıkar. Bu ayette engelli ve hasta olanların güçleri yetmeyeceği için Allah yolunda savaştan sorumlu olmadıkları, ordu savaşa gidip onlar geride kaldıklarında ihtiyaçlar, örf ve âdetler göz önünde bulundurularak akraba ve dostların birbirinin evinden, sahibinin iznini almaksızın yiyip içmelerinin câiz olduğu anlatılmaktadır.

İnsanın doğal ve manevî gelişimi açısından en uygun çevre aile ortamıdır. Ev de bir bakıma ailenin kalesidir. Anne, baba, çocuklar ve yakın akrabalardan oluşan aile müessesesi toplumun ayakta durmasına katkı sağlamakta, evler ne kadar mahremiyet yönünden korunaklı olursa aile de öyle güçlü kalmaktadır. "Görgülü kuşlar gördüğünü işler." sözü çocukların ailede gördüklerini taklit ederek davranış oluşturduklarını veciz bir şekilde ifade etmektedir. Aile ortamının oluştuğu evlerin, ilk eğitim mekânı yani bir nevi okul olduğu düşünülünce, diğer alınan bütün eğitim öğretim faaliyetlerinin bu temel üzerine bina edildiğini akıldan çıkarmamak gerekir. Temelin sağlam olması yapıyı güçlü kılar. Su bulanıksa üzerine temiz suyun eklenmesi onu temiz yapmaz, bulanıklığı devam eder. Bu nedenle ailenin temizliğinin korunması zorunludur. Bu kurumda verilen eğitimin arı-duru olması esastır. Aile ortamında fertler büyüğüyle küçüğüyle bir eğitim seferberliğine girer, bir okul gibi teşkilatlanırlarsa Allah'ın rızasına uygun bireyler yetişecektir. Bu konuda anne ve babalara büyük görev düşmektedir.

NOTLAR

1 Furkan 25/64.
2 Nisa 4/81; Nisa 4/108; Neml 27/49.
3 Araf 7/4; Araf 7/97; Yunus 10/50.
4 Nahl 16/68.
5 Ankebût 29/41.
6 Âl-i İmran 3/96.
7 Taberi, *Camiu'l-Beyan*, II, 549-556.
8 Bakara 2/127.
9 Bakara 2/125.
10 İbrahim 14/37.
11 Mücahid b. Cebr, *Tefsiru Mücahid*, 214.
12 Şener, Abdülkadir ve diğerleri, *Yüce Kur'an ve Açıklamalı-Yorumlu Meali*, İzmir: TDV Yayınları, 2014.
13 Enfâl 8/35.
14 Ünal, Sadettin, "Kâbe", *DİA*, İstanbul: 2001, XXIV, 14-21.
15 Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an*, İstanbul: İnsan Yayınları, tarihsiz, I, 281.
16 Bkz. Kureyş Sûresi.
17 Enfâl 8/34.
18 Bu görüş Hasan-ı Basri'den gelen bir rivayete dayandırılmaktadır. Ancak Kâbe için böyle bir kullanım yaygınlaşmamıştır. Küçük, Abdurrahman, "Beytü'l-ma'mur", *DİA*, VI, 94-95.
19 Buhari, Bed'ul-halk, 6; Mücahid, *Tefsiru Mücahid*, 622; Vahidi, *Tefsîru'l-basît*, XX, 477.
20 Rağıb el-Isfahanî, *Müfredat*, terc. Abdulbaki Güneş, Mehmet Yolcu, İstanbul: Çıra yayınları, 2010.
21 Hûd 11/73.
22 Kasas 28/12.
23 Ahzâb 33/33.
24 Âl-i İmrân 3/154.
25 Nisâ 4/15.
26 Enfâl 8/5.
27 Tâ Hâ 20/128.
28 Nûr 24/27.
29 Vehbe Zuhayli, *Tefsiru'l-veciz*, İstanbul: Dua Yayınları, 2013.
30 Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2015, 191.
31 Yazır, *a.g.e.,* 191.
32 Buhari, İsti'zan, 13.
33 Yazır, *a.g.e.,* 189.
34 Nûr 24/59.
35 Tirmizi, Salât, 148.
36 *Hadislerle İslâm*, DİB Yayınları, III, 486-487.
37 *Kur'an Yolu*, DİB Yayınları.
38 Nûr 24/29.